

Agnieszka Pilarczyk

MONITOROWANIE LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI DLA MIASTA BYDGOSZCZY

Abstrakt. W artykule omówiony został system monitorowania Lokalnego programu rewitalizacji dla Miasta Bydgoszczy na lata 2007-2015 (LPR-B).

System monitorowania LPR-B został tak zaprojektowany, aby można było kontrolować postęp realizacji programu oraz poszczególnych projektów wpisanych do programu, monitorować wpływ realizacji projektów na obszar poddany rewitalizacji oraz monitorować zmiany zachodzące na terenie Bydgoszczy, które dotyczą rewitalizacji.

Autorka opisuje system monitorowania programu, w tym wdrażania LPR-B na podstawie wskaźników, realizacji projektów wpisanych do LPR-B, finansów LPR-B, wdrażania LPR-B na podstawie waloryzacji budynków i budowli. W artykule omówiono wszystkie składowe systemu monitorowania LPR-B oraz zaprezentowano przykłady ilustrujące cały proces.

Słowa kluczowe: monitoring, rewitalizacja, Bydgoszcz

System monitorowania programu rewitalizacji jest niezbędnym narzędziem służącym do kontrolowania stopnia realizacji programu, realizacji określonych w nim celów oraz wpływu realizacji programu na sytuację na obszarze wsparcia. Monitorowanie programu jest procesem kompleksowym, złożonym, który powinien być przeprowadzony przed rozpoczęciem realizacji programu (ocena ex-ante), w trakcie realizacji programu (ocena on-going) oraz po zakończeniu jego realizacji (ocena ex-post). Proces monitoringu jest ciągły, dostarcza dane niezbędne do przeprowadzania analiz oraz podejmowania decyzji dotyczących realizacji programu i ujętych w nim zadań. Monitorowanie programu pozwala na bieżące sprawdzanie, czy podjęte działania oraz realizacja projektów wpisanych do programu przyczyniają się do realizacji celów, przynoszą zamierzone efekty, czy założenia przyjęte w programie są trafne oraz czy realizacja programu przebiega zgodnie z założonym harmonogramem.

System monitorowania Lokalnego programu rewitalizacji dla miasta Bydgoszczy na lata 2007-2015 (LPR-B) został tak zaprojektowany, aby można było kontrolować postęp realizacji programu oraz poszczególnych projektów wpisanych do programu, sprawdzać wpływ realizacji projektów na obszar poddany rewitalizacji oraz monitorować zmiany zachodzące w Bydgoszczy, które dotyczą rewitalizacji. Dzięki temu monitorowanie LPR-B jest procesem ciągłym i obejmuje wszystkie aspekty, na które wpływ ma realizacja projektów wpisanych do programu.

Jednostką odpowiedzialną za prowadzenie monitoringu LPR-B jest Wydział Rozwoju i Strategii Miasta Urzędu Miasta Bydgoszczy (WRS), który jest koordynatorem LPR-B. Do zadań WRS należy również koordynacja i rozliczanie projektów unijnych, w tym z zakresu rewitalizacji, oraz przygotowywanie i nadzorowanie planów strategicznych i operacyjnych.

Współpraca koordynatora LPR-B z wydziałami Urzędu Miasta Bydgoszczy, miejskimi jednostkami organizacyjnymi oraz bydgoskimi instytucjami pozwala na sprawne zbieranie danych potrzebnych do monitorowania oraz ułatwia przeprowadzanie analiz sytuacji na obszarach objętych rewitalizacją.

System monitorowania LPR-B obejmuje:

1. Monitoring wdrażania LPR-B na podstawie wskaźników.
2. Monitoring realizacji projektów wpisanych do LPR-B.
3. Monitoring finansowy LPR-B.
4. Monitoring wdrażania LPR-B na podstawie waloryzacji budynków.

1. Monitoring wdrażania LPR-B na podstawie wskaźników

System wskaźników przyjętych w LPR-B jest złożony z następujących składników:

- wskaźników kontekstowych,
- wskaźników programowych,
- wskaźników rezultatu i/lub oddziaływania,
- wskaźników produktu.

Tabela 1. Wskaźniki kontekstowe przyjęte w LPR-B – obszar wsparcia dla mieszkalnictwa

KRYTERIA	WSKAŹNIKI
Wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia	Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1000 mieszkańców
Wysoka stopa długotrwałego bezrobocia	Udział długotrwanie bezrobotnych w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym
Wysoki poziom przestępczości i wykroczeń	Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców
Niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców
Porównywalnie niski poziom zasobu mieszkaniowego	Liczba budynków wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków

Źródło: Lokalny program rewitalizacji dla miasta Bydgoszczy na lata 2007-2015

Wskaźniki kontekstowe zostały określone przy delimitacji obszaru objętego LPR-B. W celu wyznaczenia sfery użyteczności publicznej podczas oceny ex-ante przyjęto 10 obligatoryjnych (wynikających z wytycznych regionalnego programu operacyjnego województwa kujawsko-pomorskiego) i 10 własnych, pomocniczych wskaźników kontekstowych pogrupowanych według 8 kryteriów. Wyznaczenie obszaru wsparcia dla mieszkalnictwa opierało się na 5 wskaźnikach kontekstowych. Wskaźniki kontekstowe monitorowane są przez cały okres objęty LPR-B oraz po zakończeniu programu.

Wskaźniki programowe zostały wyznaczone na podstawie misji oraz celów strategicznych i szczegółowych LPR-B dla całego obszaru objętego programem. Zgodnie z misją LPR-B, która brzmi: „Bydgoszcz miastem wykorzystującym walory rzeki Brdy, dążącym do ciągłej poprawy życia mieszkańców”, wyznaczono cele strategiczne:

- zrównoważony rozwój społeczny: zapobieganie niekorzystnym zjawiskom takim jak niski poziom edukacji, wysoki poziom przestępczości, naruszeń prawa, wykluczenie społeczne,

- rozwój infrastrukturalno-przestrzenny: uporządkowanie przestrzeni publicznej oraz poprawa jakości infrastruktury publicznej i mieszkaniowej a także stanu środowiska naturalnego,
- rozwój gospodarczy: tworzenie warunków rozwoju nowych miejsc pracy, aktywizacja gospodarcza.

Następnie określono cele szczegółowe LPR-B:

- poprawa poziomu bezpieczeństwa,
- poprawa ładu przestrzennego i estetyki miasta,
- zwiększenie aktywności społeczno-gospodarczej, poprawa jakości życia mieszkańców.

Na tej podstawie przyjęte zostały wskaźniki programowe LPR-B:

- spadek liczby przestępstw i stwierdzonych wykroczeń, poza zdarzeniami drogowymi i przestępstwami gospodarczymi,
- wielkość obszaru poddanego rewitalizacji,
- liczba nowych punktów usługowych,
- spadek liczby osób korzystających z pomocy MOPS,
- liczba beneficjentów bezpośrednich projektów z zakresu mieszkalnictwa.

Dla wszystkich wskaźników programowych określono wartości początkowe oraz wartości, które powinny zostać osiągnięte po zakończeniu realizacji programu.

Wskaźniki rezultatu i oddziaływania zostały określone na podstawie celów szczegółowych rewitalizacji dla każdego obszaru wsparcia. Wyznaczono wskaźniki monitorowania osiągnięcia zamierzonych celów na obszarze Śródmieścia (tab. 2) oraz na obszarach wsparcia dla mieszkalnictwa.

Tabela 2. Wskaźniki rezultatu i/lub oddziaływania na obszarze Śródmieścia

Wskaźnik	Rok bazowy 2007	Rok docelowy 2015
Udział osób niewypełniających obowiązku szkolnego w grupie 7-18 na 1000 mieszkańców	0,43%	0,35%
Przestępstwa i wykroczenia stwierdzone, poza zdarzeniami drogowymi, przestępstwami gospodarczymi, na 1000 mieszkańców	87,54	83,00
Liczba świadczeniobiorców MOPS	996	950
Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób	22,70	22,90
Liczba imprez kulturalnych organizowanych na terenie Śródmieścia w obiektach objętych wsparciem	0	300

Źródło: Lokalny program rewitalizacji dla miasta Bydgoszczy na lata 2007-2015

Dla każdego obszaru wsparcia ujętego w LPR-B określono wskaźniki produktu. Ustalono wartość wskaźnika w roku bazowym – przed rozpoczęciem realizacji programu oraz w roku docelowym – po zakończeniu realizacji programu. Przykłady wskaźników produktu przedstawiono w tabeli 3.

Wszystkie wskaźniki określone w systemie monitoringu LPR-B podlegają ocenie ex-ante, ocenie on-going oraz ocenie ex-post.

Tabela 3. Wskaźniki produktu, które miasto planuje uzyskać w ramach rewitalizacji na osiedlu Kapuściska dzięki działaniom podejmowanym w LPR-B

Wskaźnik	Rok bazowy 2007	Rok docelowy 2015
Liczba obiektów przebudowanych lub/i wyposażonych w zakresie m.in. termomodernizacji, stolarki okiennej, remontu balkonów i opasek wokół budynków	0	23
Powierzchnia terenu przeznaczona na parkingi samochodowe	0	0,67 ha
Liczba nowo powstałych lub/i wyremontowanych obiektów małej architektury	0	8

Źródło: Lokalny program rewitalizacji dla miasta Bydgoszczy na lata 2007-2015

Ocena ex-ante została przeprowadzona w fazie planowania programu. Przed rozpoczęciem realizacji programu sporządzono diagnozę stanu wyjściowego, która obejmowała analizę sytuacji społeczno-gospodarczej miasta z podziałem na jednostki urbanistyczne. Na podstawie tej analizy wyznaczono obszar objęty LPR-B oraz obszar wsparcia dla mieszkalnictwa.

Ocenę on-going przeprowadzono w trakcie wdrażania programu oraz realizacji zadań. Jest ona prowadzona przez cały czas trwania programu. Dane potrzebne do monitoringu programu oraz realizacji celów zbierane są w pierwszym kwartale roku. Następnie podlegają analizie, wyciągane są wnioski oraz, jeżeli istnieje taka potrzeba, podejmowane są działania naprawcze.

Ocena ex-post przeprowadzona będzie po zakończeniu realizacji programu, po okresie objętym LPR-B. Ma ona na celu ocenę efektów wdrażania LPR-B oraz wskazanie, w jakim stopniu realizacja programu przyczyniła się do osiągnięcia założonych celów.

2. Monitoring realizacji projektów wpisanych do LPR-B

Monitorowanie oraz uaktualnianie harmonogramu realizacji projektów wpisanych do LPR-B prowadzone są na podstawie informacji o projektach realizowanych przez Miasto Bydgoszcz oraz przez beneficjentów zewnętrznych. Obecnie do LPR-B wpisanych jest 8 projektów miejskich oraz 19 projektów beneficjentów zewnętrznych. Na liście rezerwowej znajdują się projekty, które w razie rezygnacji z realizacji projektów z listy podstawowej zostaną włączone w ich miejsce.

Beneficjenci zewnętrzni, których projekty zostały wpisane do LPR-B, przedstawiają raz na kwartał sprawozdania informujące koordynatora LPR-B, czyli Wydział Rozwoju i Strategii Miasta Urzędu Miasta Bydgoszczy (WRS), o etapie realizacji inwestycji oraz planowanym terminie złożenia wniosku o dofinansowanie. Projekty miejskie prowadzone są przez WRS – koordynatora rewitalizacji oraz Zarząd Dróg Miejskich i Komunikacji Publicznej w Bydgoszczy (ZDMiKP).

Po złożeniu aplikacji do instytucji zarządzającej Regionalnym programem operacyjnym województwa kujawsko-pomorskiego każdy beneficjent przedkłada kopię sprawozdania kwartalnego w WRS. Dzięki temu koordynator LPR-B monitoruje przebieg realizacji projektów wpisanych do programu.

3. Monitoring finansów LPR-B

Monitorowanie finansów odbywa się na podstawie sprawozdań okresowych przekazywanych przez beneficjentów, których projekty wpisane są do LPR-B. Na podstawie monitoringu finansów określamy sprawność wydatkowania środków oraz postęp realizacji planu finansowego. Uaktualnienie harmonogramu planu finansowego następuje na podstawie sprawozdań kwartalnych z realizacji projektów, prognoz postępu finansowego na następny okres sprawozdawczy oraz na podstawie bieżącej informacji z Referatu Rozliczeń Finansowych Projektów Wydziału Rozwoju i Strategii Miasta Urzędu Miasta Bydgoszczy.

4. Monitoring wdrażania LPR-B na postawie waloryzacji budynków

Waloryzacja budynków i budowli jest częścią procesu monitorowania LPR-B na obszarze Śródmieścia. Jest to kompleksowa ocena każdego obiektu w 4 kategoriach: wartość kulturowa, wartość estetyczna, wartość techniczna, wartość użytkowa i/lub funkcjonalna. Zawiera on szczegółowy opis wszystkich walorów nieruchomości i umożliwia zarejestrowanie każdego działania mającego charakter rewitalizacji. Zasady kwalifikacji i punktacji obiektu zostały szczegółowo opisane dla każdego wskaźnika. Każdy wskaźnik oceniany jest w pięciostopniowej skali jakości obiektu i otrzymuje –1-3 punktów. Tabela 4 zawiera przykładowy opis punktacji wskaźnika.

Tabela 4. Waloryzacja budynków i budowli, wskaźnik wartość techniczna – zasady kwalifikacji

Punkta-cja	Jakość	Zasady kwalifikacji
3	bardzo dobra	<ul style="list-style-type: none">– nowy budynek lub budowla,– budynek po kapitalnym remoncie, w bardzo dobrym stanie technicznym,– budynek bardzo dobrze utrzymany,– budynek wyposażony we wszystkie instalacje spełniające aktualne normy,– budynek posiadający świadectwo charakterystyki energetycznej,– budowla w bardzo dobrym stanie technicznym;
2	dobra	<ul style="list-style-type: none">– budynek w dobrym stanie technicznym,– budynek dobrze utrzymany,– budynek wyposażony we wszystkie instalacje, posiadający co najmniej instalację elektryczną spełniającą aktualne normy,– budynek posiadający źródło ciepła spełniające obowiązujące standardy ekologiczne,– budowla w dobrym stanie technicznym;
1	zadowalająca	<ul style="list-style-type: none">– budynek w zadowalającym stanie technicznym,– budynek wyposażony w podstawowe instalacje infrastruktury technicznej,– budynek posiadający węzeł sanitarny w każdym mieszkaniu,– budowla w zadowalającym stanie technicznym;
0	niezadowalająca	<ul style="list-style-type: none">– budynek w stanie technicznym kwalifikującym do remontu kapitalnego, możliwy do użytkowania, nie zagrożony katastrofą budowlaną,– budynek wyposażony m.in. w instalacje wod.-kan. i elektryczną, bez instalacji c.o. (piece kaflowe),– budynek nieposiadający węzła sanitarnego w każdym mieszkaniu,– budowla w niezadowalającym stanie technicznym;
-1	zła	<ul style="list-style-type: none">– budynek lub budowla w stanie katastrofy budowlanej.

Uwagi: Terminy *budynek* i *budowla* użyte za Miejską Pracownią Urbanistyczną w Bydgoszczy.

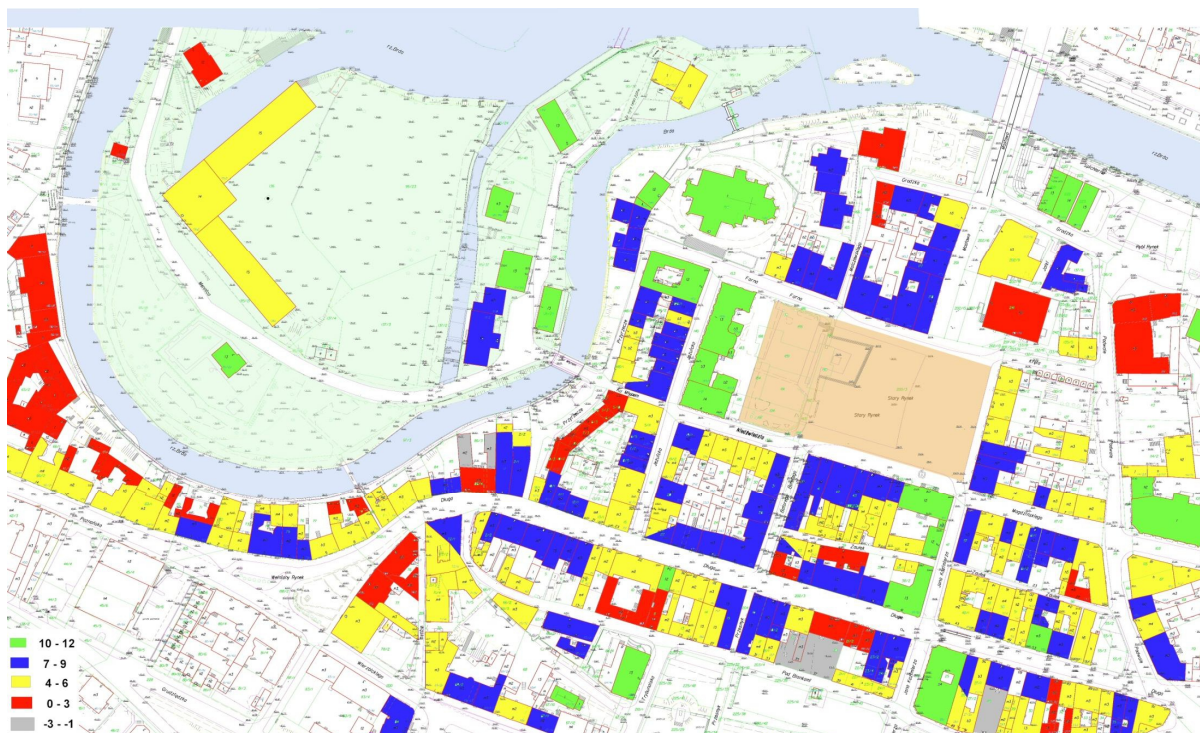
Źródło: Monitoring procesu rewitalizacji Śródmieścia i wdrażania Lokalnego programu rewitalizacji dla miasta Bydgoszczy, *Waloryzacja budynków i budowli*, Miejska Pracownia Urbanistyczna w Bydgoszczy

Dodatkowo Śródmieście zostało podzielone na 3 strefy ze względu na rangę poszczególnych obszarów w strukturze przestrzennej. Każdej strefie przypisano wagę: strefa centralna – prestiżowa (waga 1,5), strefa śródmiejska – istotna (waga 1,2) oraz strefa śródmiejska – pozostała (waga 1,0).

Tabela 5. Waloryzacja budynków i budowli – fragment oceny zbiorczej z dokumentu UM w Bydgoszczy

ADRES – NAZWA BUDYNKU I BUDOWLI		WAGA – RANGA BUDYNKU W STRUKTURZE PRZESTRZENNEJ ŚRÓDMIEŚCIA	WARTOŚĆ WSKAŹNIKA BUDYNKU LUB BUDOWLI (od 3 do -1)				OCENA ZBIORCZA		
Ulica	Nr		Wartość kulturowa	Wartość estetyczna	Wartość techniczna	Wartość użytkowa/funkcjonalna	Suma	wartość końcowa (4* poz. 9)	POZYCJA
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Grodzka	2	1,5	2	2	0	-1	3	4,5	
Grodzka	4	1,5	2	2	2	2	8	12	
Grodzka	6	1,5	2	1	2	2	7	10,5	
Grodzka	7	1,5	3	3	3	3	12	18	
Grodzka	9	1,5	3	3	3	3	12	18	

Źródło: *Waloryzacja budynków i budowli*, Wydział Rozwoju i Strategii Miasta, Urząd Miasta Bydgoszczy

Ryc. 1. Waloryzacja budynków i budowli na terenie Starego Miasta

Źródło: Wydział Rozwoju i Strategii Miasta, Urząd Miasta Bydgoszczy

System waloryzacji budynków i budowli umożliwia monitorowanie rewitalizacji poszczególnych budynków, stref lub innych dowolnie przyjętych obszarów. Tabela 5 przedstawia fragment oceny zbiorczej waloryzacji budynków i budowli, a ryc. 1 przedstawia waloryzację budynków i budowli na terenie Starego Miasta, które należy do strefy centralnej, prestiżowej.

Podsumowanie

Coroczny raport z realizacji LPR-B przygotowany jest do końca maja każdego roku w okresie objętym LPR-B. Zawiera analizę oraz wartości wskaźników kontekstowych, analizę faktycznego postępu LPR-B na podstawie wskaźników programowych, wskaźników rezultatu lub/i oddziaływania oraz wskaźników produktu, przedstawia postęp finansowy programu z podziałem na projekty według źródeł finansowania, uaktualniony plan finansowy oraz harmonogram realizacji projektów podstawowych wpisanych do LPR-B.

System monitorowania LPR-B jest ważny dla całego procesu zarządzania programem rewitalizacji. Kompleksowy i złożony charakter procesu pozwala na analizę sytuacji na obszarach objętych LPR-B. Dzięki systemowi monitorowania koordynator LPR-B może sprawdzić, czy podejmowane działania pozwalają na osiągnięcie zamierzonych efektów.

MONITORING OF THE LOCAL REVITALIZATION PROGRAMME FOR THE CITY OF BYDGOSZCZ

Abstract. This paper discusses a system of monitoring and evaluation for the Bydgoszcz Urban Regeneration Programme, 2007-2015.

The monitoring system was designed to monitor the implementation of the Programme and its projects, the influence of the project execution on the areas covered by the Urban Regeneration Programme and the changes associated with the Bydgoszcz Programme.

The author describes the monitoring system, including monitoring of the Programme and project implementation on basis of indicators, financial monitoring of the Programme and Programme implementation monitoring on the basis of the building value increase. The author discusses the monitoring system components and evaluation, and offers examples that illustrate the process.

Key words: monitoring, urban regeneration, Bydgoszcz

Agnieszka Pilarczyk
Urząd Miasta Bydgoszczy
Bydgoszcz